

Két memorandum.

A tanárság — jelen pillanatban az egész ország helyettes és óraadóhelyettes tanársága — megint megkísérelte két egymástól messze eső helyen, a visszacsatolt Felvidéken és az Alföldön, felemelni kiáltó szavát tarthatatlan helyzete miatt. Itt fekszik előttem két memorandum, melynek megrázó szavai nem hangozhatnak el nyom nélkül.

A felvidéki tanári kar súlyos nyomorának enyhítése és emberséges munkabérek sürgős bevezetése tárgyában két fontos kényszerítő okból látja szükségesnek, hogy felhívja a m. kir. kormány és Magyarország jobbjézésű közvéleményének figyelmét munkája emberséges és teljesen egyenértékű díjazásának sürgősségére.

Az egyik ok — mondja a kiáltvány — az a különleges feladat, ami reánk, végvidéki tanárookra, nemzeti kíváncsóság, faji parancs, sőt lelkiismereti kötelességként nehezedik. Húsz év cél tudatosan magyartalanító cseh munkáját kell minden vonalon ellensúlyozni.

Mélységesen meg vagyunk győződve a magyar kultúra terjesztésének parancsoló szükségességéről a mi vidékeinken, annál is inkább, mert nem zárkozhatunk el a nemzetiségek igen sok helyen tapasztalható ama vágya elől sem, hogy a magyar kultúrkincs részeseivé váljanak. Ne legyen kénytelen a felvidéki tanár a társadalom életformáiból anyagi okokból kirekesztett, lenézett és megvetett szellemi proletárnak érezni magát, hanem a magyar vezetést oly sokáig sajnosan nélkülözött felvidéki társadalomnak is irányítója lehessen!

A másik ok, ami miatt a tanártársadalom vészkiáltást hallatni kénytelen, az a körülmény, hogy különösen a „fiatal” tanárok díjazása nemcsak a különlegesen nehéz felvidéki, vagy ha úgy tetszik végvidéki nagy feladatokhoz képest, tehát relative, hanem a magyarországi ipari árakat, az életindexe-

ket, különösen pedig az egyes minisztériumok hatáskörében megállapított minimális munkabéreket tekintve abszolúte is megalázó és szégyenteljes. A felvidéken szolgálatot teljesítő középiskolai tanárok 70 százaléka óraadó helyettes 114 P nettó havi fizetéssel. Ez kétszeresen helytelen: először, mert ellenkezik a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1936. évi március hó 31-én kelt 32.400/1930. V. 1. számú rendeletének 12. paragrafusával és az 1934 XI. törvénycikkkel, melynek értelmében a tanárok 66.6 százalékának rendes tanárnak kell lennie, másodsor pedig, mert sem a törvény, sem végrehajtási utasítása nem ismeri az óraadó helyettesi kategóriát. Az 1937. XXI. t.-c. 16. paragrafusa értelmében a kereskedelmi miniszter 1939. március 1-i hatállyal főiskolai oklevéllel rendelkező kereskedelmi tisztviselők minimális fizetését az első évben 150, a második és harmadik évben 170, a harmadik év után 200 P-ben szabta meg. *Európa kultúrálmaiban a tanári fizetések a katonatiszti fizetéseknél magasabbak, mert a tanárok végzettsége egyetemi és nem főiskolai.* Mindenképpen alaptalanul megrövidítenek tekintni tehát magát a fiatal tanári kar.

A felvidéki tanári kar 70 %-a kóppott, sokszor éltebb rokonaitól ajándékba kapott ruháiban szégyenkezve kénytelen elkullogni kitűnő és olcsó cseh szövetekbe öltözött tanítványai elől. A diákság „egytizesek”-nek csúfol bennünket. Nyomorunk alkalmat adhat a megvesztegethetőség vádjára. Míg a katonai főiskolát végzett honvédtisztjeink 22 éves korukban azonnal állást, 240 P fizetést és többszáz pengő felszerelési összeget kapnak, addig a legtöbbször évekig állástalankodott tanár méltánytalanul 114 P-t kap, sőt iparostanonciskolai mérnök és tanár kártársaink a szakoktatás óriási kárára 91 P-t kapnak a műhelygyakorlatokkal együtt minden nap nyolc órára felmenő munkaidejükért.

Mindezek értelmében a többszázfőnyi „fiatal“ felvidéki tanári kar kéri:

1. a jelenleg óraadó helyettes tanároknak helyettes tanárokká való sürgős kinevezését és két év múlva automatikusan való rendes tanárokká való előléptetését. Hogy festene hazánk honvédelme, ha tisztjeink óraadó helyettes hadnagyi minőségben 4—6 évet volnának kénytelenek várni létminimumos munkabérükre? Viszont a magyar tanítás is honvédelem itt a végeken, amint ezt már a miniszterelnök úr is megállapította;

2. a két évnél több szolgálattal rendelkező tanárok azonnali rendes tanárokká való kinevezését;

3. a tanári fizetést csökkentő rendelkezések sürgős hatályon kívüli helyezését;

4. a honismeret és a magyar kultúrgócokkal való szoros kapcsolat érdekében a MÁV. vonalain olyan tanári kedvezmény megadását kérjük, amely félárújegy váltása mellett az egy fokkal magasabb kocsiosztály igénybevételére jogosít;

5. mint ahogy az anyaország minden felelős tanári testülete hangsúlyozta a tanárok szociális helyzetének javítása érdekében indított mozgalmában, — mi, helyettes és óraadó helyettes tanárok legnagyobb részt tul vagyunk a 30 éves életkoron, ezért tisztelettel kérjük, hogy a felekezeti, vagy községi iskoláknál és tanári állás híjján esetleg más természetű állami, vagy közületi hivatalnál eltöltött éveink is figyelembe véssenek.“

Ehhez a megrázó hangú kiáltványhoz nincs semmi hozzátennivalónk. — Sajnálatos hang ez abban a magyar tanártársadalomban, mely hosszú időn át, mintegy eszmei magasságban, látszólag minden anyagi baj és — horribile dictu — nyomor nélkül, valóban csak szemérmes szegényként élte a maga küzdelmes életét. Hogy azonban

a segítség elodázhatatlan pillanata itt van már, azt egy másik, gróf Teleki Pál miniszterelnöknek május 18-án 271 óraadóhelyettes tanár aláírásával átadott emlékirat is mutatja, amit csonkahaza említett tanárai nyújtottak át. Ez többek között a következőket mondja:

„Engedje meg Nagyméltóságod, hogy fiúi őszinteséggel, határtalan bizalommal és szeretettel, de egyúttal férfiass nyíltsággal is elmondhassunk egyetmást mindabból, ami csak meddő vitaköz és léleksorvasztó aggodás hangja bennünk, ha egymás között vagyunk.

Mi, harmincévesek, kevésbé szerencsés családi- és életkörülményeink miatt nem tudunk és belátható időn belül nem tudunk megnősülni. Ha pedig eljutunk a családalapítás lehetőségét megadó kinevezéshez, azzal a gyötörő érzéssel indulhatunk el életünk új útján, hogy gyermekeinket nem fogjuk felnevelni, a kérlelhetetlen idő ugyanis meg fog állítani félúton... Mi pedig, harminc éven felüli nők, akik már hosszú évek óta lelkes és boldog örömmel tanítunk, akiket otthon gyermekeink várnak, mi rettentő harcot vívunk önmagunkkal és a lelkiismeretünkkel; Hiszen mi azért nősültünk meg, mert töretlen hittel biztunk a családvédelemben, biztunk a kormány segíteni-akárásában.

A 120 pengős fizetéssel együtt jár a társadalom szájalma, nyíltan bevalottó sajnálkozása, amellyel a humanitás örve alatt olykor alamizsnával szégyenit meg bennünket.

Egyikünk aggodva vitte a szakorvoshoz kisleányát. Végül öröm, de egyúttal szégyen is volt számára az egyetlen megoldás: a főorvos „nyolcvan pengős tanártól“ nem volt hajlandó honoráriumot elfogadni.

Egy nős kartársunk fogtöméséért az egyik jólkereső orvos szintén nem volt hajlandó semmit sem elfogadni,

ámikor megtudta, hogy óraadó-helyettes tanárról van szó.

Az egyik vidéki városka Uri Kaszinója alapszabálymódosítással akarja lehetővé tenni, hogy a kezdő tanárok is tagjai lehessenek — közben szegyenkezhettünk diákjaink előtt a helyi sajtó vezércikke miatt, mely helyzetünkkel foglalkozik.

Kegyelmes Urunk! Jól tudjuk, hogy az ember értéke az általa végzett, becsületes munka értékétől függ. Nem is vesszük komolyan a jó vidék rangos úrhatnámságban tett kijelentéseit, mert minket apáink véradója, testvéreink kenyerharca, az egyetemi évek összetartó ereje összekovácsolt és egyenlővé tett. Mi megtanultuk idejekorán, hogy a hazát kötelességteljesítéssel kell szeretni hivatásunkat és a ráknbizott ifjúságot szeretjük és azt is állíthatjuk, hogy a szülők társadalma ismeri és elismeri munkák értékét. Annak a körülménynek, hogy a társadalom vezetőinek egy része a megszegyenítően kis fizetés miatt alacsonyabb kategóriába soroz, csak a maradi elavult közszellem az oka; viszont sajnálatosan igaz, hogy *élet és kultúrshiükségleteink szintjét mélyen le szállítva nem is várhatjuk el azt a te kintélyt, mely a nemzet nevelői számára oly elengedhetetlenül shükségés.*

Végeredményben, akár kaptunk állást, akár nem a diploma megszerzése után, meggyötört idegekkel, megtépázott idealizmussal állunk itt valamenynyen, s ha még mindig szárnyaló lélekkel és jókedvvel állunk a kultúra vártáján, azt csak a fiatalság heroizmusának és bennünk Anteusként élő hivatáshszeretelünknek köszönhetjük.

Mélyseges tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, hogy a helyettes és óraadóhelyettes tanárok közül mindazokat, akik vagy szolgálati idejük, vagy koruk, vagy gyermekeik száma folytán erre érdemesek. a magyar jövő és a magnagyobbodott Magyarország érdekében a törvény alapján kivétel nélkül

kinevezni kegyeskedjék. Nem vagyunk létszámfölteitiek, hiszen sok iskolában túlsúlyban is vannak kinevezetlen tanárok, néhol az érettségi bizonyítványt is csak kinevezetlen tanárok írják alá és minősítésünk — reméljük — azt bizonyítja, hogy megtettük kötelességünket. Hisszük, hogy kívánságunk teljesítése nem borítaná fel az állam költségvetését, hiszen csak azt kérjük, ami elődeinké volt és amit kapunk, azt vissza is adjuk a nemzetnek, melynek boldogulásáért élni és halni szent kötelesség. Igazságunk tudatában bocsájtjuk útnak kérésünket és tudva azt, hogy Nagyméltóságod mennyire szívén viseli helyzetünket, bizunk abban, hogy az meghallgatásra is fog találni. (—.)

A Délmagyarországi Nevelők Egyesülete. Május hó 9-én tartotta az Iparostanonciskola tanácsstermében a D. N. E.-nek szakotatási szakosztálya gyűlését, amelyet *dr. Becker Vendel* szakosztályi elnök nyitott meg.

Kelemen Ferenc, a makói iparostanonciskola igazgatója tartotta meg ezután „Az iparostanoncnevelés társadalmi és nemzeti vonatkozásai” címen előadását. Kijelentette, hogy az ember önmagában nem teljes egész és csak közösségben képes munkára. Nem beszélhetünk öncélú középiskolai, vagy polgári iskolai nevelésről, — mondá — hanem ki kell domborítani a nemzet cselekvő tagjaivá való nevelés fontosságát. A magyar társadalom sem ápol olyan lelki erőket magában, amely az iparosnevelés korszerű voltát felszínen tartaná. A 60.000 iparos ifjú nevelése igen fontos feladat, annál is inkább, mert ezek 60%-a proletár családból származik. A magyar iparosnevelés sürgős javításokat kíván. Elsősorban megemlíti azt, hogy 300 tanonciskola közül csak 90 rendelkezik önálló épülettel, ebből is 25 Budapesten van. Első és legfontosabb feladat tehát, hogy az iskolákat önálló épületekben helyezék el. Az iskolának kifelé nincs sem-